

SERIKALI YA MAPINDUZI YA ZANZIBAR

**HOTUBA YA MAKADIRIO YA MAPATO NA
MATUMIZI YA FEDHA ZA WIZARA YA
KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI
KWA MWAKA WA FEDHA 2018/2019**

**ILİYOWASILISHWA NA
MHE. RASHID ALI JUMA (MBM)
WAZIRI WA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO
NA UVUVI**

MEI, 2018

YALIYOMO

UTANGULIZI	1
UKUAJI NA MCHANGO WA SEKTA YA KILIMO KATIKA PATO LA TAIFA.....	2
HALI YA UZALISHAJI.....	3
UTEKELEZAJI WA MALENGO YA WIZARA MWAKA 2017/2018.....	8
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2017/2018.....	8
MAFANIKIO YALIYOPATIKANA KATIKA MWAKA 2017/2018.....	9
UTEKELEZAJI WA PROGRAMU ZA WIZARA YA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI MWAKA 2017/2018.....	13
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO	13
Programu Ndogo ya Maendeleo ya Umwagiliaji Maji	14
Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	14
Programu Ndogo ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo	15
Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	15
Programu Ndogo ya Mafunzo ya Kilimo (Chuo Cha Kilimo Kizimbani)	16
Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	16
Programu Ndogo ya Maendeleo ya Huduma za Kilimo ...	17
Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	18
Programu ya Wakala wa Huduma za Matrekta na zana za Kilimo	19
Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	19
Programu Ndogo ya Uhakika wa Chakula Na Lishe	19

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018	19
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA	20
Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uhifadhi wa Rasilimali za Misitu.....	21
Utekelezaji wa shabaha kwa mwaka 2017/2018.....	21
Programu ndogo ya Uhifadhi na Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka.....	22
PROGRAMU YA MAENDELEO YA MIFUGO	23
Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo	24
Utekelezaji wa Shabaha za Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo kwa Mwaka 2017/2018	24
Programu Ndogo ya Wakala wa Tafiti za Mifugo –ZALIRA	25
PROGRAMU YA MAENDELEO YA UVUVI	25
Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari	26
Programu Ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Baharini.....	27
Utekelezaji wa Shabaha za Programu Ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Bahari kwa Mwaka 2017/2018.....	27
KAMPUNI YA UVUVI	28
Utekelezaji wa Shabaha Kampuni ya Uvuvi ya ZAFICO 2017/2018.....	28
PROGRAMU YA UTAWALA, MIPANGO NA USIMAMIZI WA KAZI ZA WIZARA.....	29
Programu ya Utawala na uendeshaji wa kazi za kilimo maliasili mifugo na uvuvi	31
Utekelezaji wa Shabaha Mwaka 2017/2018	32

Programu Ndogo ya Uratibu wa Kazi za Wizara Pemba..	32
CHANGAMOTO.....	33
HATUA ZA KUKABILIANA NA CHANGAMOTO.....	33
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA BAJETI INAYOZINGATIA PROGRAMU KWA MWAKA WA FEDHA 2018/2019	36
MAKADIRIO YA MAPATO 2018/2019	36
MAKADIRIO YA MATUMIZI 2018/2019.....	36
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO.....	40
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA RASLIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA	45
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA MIFUGO	48
Programu Ndogo ya Wakala wa Tafiti za Mifugo.....	50
PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA UVUVI	50
Programu Ndogo ya Kuimarisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini	51
PROGRAMU KUU YA MIPANGO NA UTAWALA WA KAZI ZA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI.	53
Programu ya Utawala na uendeshaji wa kazi za kilimo maliasili mifugo na uvuvi	55
Programu Ndogo ya Uratibu wa Ofisi Kuu Pemba	55
MUHTASARI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2017/2018.....	56
SHUKURANI.....	56

HOTUBA YA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA ZA WIZARA YA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA WA FEDHA 2018/2019

UTANGULIZI

1. Mheshimiwa Spika, kwa ruhusa yako naomba kutoa hoja kwa Baraza lako Tukufu kwa ajili ya kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya fedha za Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa kazi za Kawaida na kazi za Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2018/2019 ambayo yanawasilishwa katika mfumo wa Programu (PBB).

2. Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa nachukua fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuibariki nchi yetu kuwa na amani, utulivu na kutuwezesha kufikia siku ya leo tukiwa wazima na wenye afya njema ili tuweze kujadili bajeti hii kwa ajili ya maendeleo ya wananchi wa Zanzibar ambapo asilimia 70 wanajihusisha na kazi za Kilimo, Ufugaji, Uvuvi na Uhifadhi wa Maliasili zetu.

3. Mheshimiwa Spika, nachukua fursa hii kumpongeza Mhe, Dkt. Ali Mohamed Shein, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi ambae pia ni Makamu Mwenyekiti wa Chama cha Mapinduzi kwa kuiongoza nchi yetu katika misingi ya umoja, usalama, amani na utulivu. Aidha, tunampongeza kwa kusimamia vyema utekelezaji wa ILANI ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2015 – 2020 inayotekelezwa na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar katika kufanikisha maendeleo ya Sekta ya Kilimo, kwa lengo la kuongeza tija kwa wananchi na kukuza uchumi.

4. Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Mheshimiwa Balozi Seif Ali Iddi Makamu wa Pili wa Rais wa Zanzibar kwa juhudi zake kubwa za kumsaidia na kumshauri vizuri Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi katika kutekeleza majukumu yake ya kuiongoza nchi na kuleta manufaa kwa wananchi hasa kwenye sekta ya kilimo.

5. Mheshimiwa Spika, sinabudi kukupongeza wewe Mheshimiwa Spika, Naibu Spika, Wenyeviti wa Baraza na Wajumbe wote wa Baraza la Wawakilishi wanaokusaidia kuliongoza Baraza lako na tunawaombea dua kwa Mwenyezi Mungu akuzidishieni uwezo, hekima na busara ili mpate wepesi wa kuliendesha kwa mafanikio na ufanisi.

6. Mheshimiwa Spika, nachukua fursa hii adhimu kumshukuru Mwenyekiti na Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Baraza la Wawakilishi ya Fedha, Biashara na Kilimo kwa miongozo na ushauri mnaoutoa kwa Wizara ya Kilimo, Maliasili Mifugo na Uvuvi, kwa kufanikisha utekelezaji wa malengo katika bajeti ya Wizara kwa mwaka 2017/2018. Aidha, tunaishukuru Kamati kwa kufanikisha maandalizi ya bajeti ya Wizara kwa mwaka 2018/2019. Napenda kuihakikishia Kamati yako kwamba, maoni, ushauri na mapendekezo mliyotupa tumeyazingatia katika bajeti hii ninayoiwasilisha.

UKUAJI NA MCHANGO WA SEKTA YA KILIMO KATIKA PATO LA TAIFA

7. Mheshimiwa Spika, Sekta ya Kilimo ikijumuisha mazao, mifugo, uvuvi na misitu bado inaendelea kuwa ni mhimili mkuu wa uchumi wa Zanzibar na inatoa mchango wa moja kwa moja kwa wananchi katika kujikimu

kimaisha ambapo asilimia 40 wameajiriwa na sekta hii; na inakadiriwa kuwa zaidi ya asilimia 70 ya wananchi wanategemea sekta hii ambayo imeongoza kwa **ukuaji katika Pato la Taifa** na kufikia wastani wa asilimia 8.8 mwaka 2017 kutoka ukuaji wa wastani wa asilimia 6.3 mwaka 2016.

8. Mheshimiwa Spika, mwaka 2017 sekta ya kilimo imekuwa ya pili kwa kuchangia Pato la Taifa kwa wastani wa asilimia 27.9 ikilinganishwa na asilimia 25.5 mwaka 2016. Aidha, kuimarika kwa sekta ya utalii katika nchi yetu kumetokana na mchango mkubwa wa sekta ya kilimo kwenye maeneo ya baharini, hifadhi za taifa na vyakula tofauti vinavyotokana na sekta hii ambayo imepelekea kuongezeka kwa ajira katika maeneo hayo; na upatikanaji wa chakula cha ziada kwa ajili ya biashara, kuwa na uhakika wa chakula na hatimae kupunguza umasikini.

HALI YA UZALISHAJI

9. Mheshimiwa Spika, uzalishaji wa matunda na mazao ya chakula kwa jumla umefikia tani 357,932 mwaka 2017 na kuongezeka kwa asilimia 32.1 ikilinganishwa na uzalishaji wa tani 111,883 za mwaka 2016. Uzalishaji mkubwa kabisa ni wa zao la muhogo tani 142,714 sawa na asilimia 40 ya uzalishaji wa mazao yote; hii inafuatiwa na uzalishaji wa ndizi tani 73,243 ambazo sawa na asilimia 20.5 ya uzalishaji wote (**Angalia kiambatisho nam. 1**).

10. Mheshimiwa Spika; takwimu za kilimo zinaonesha kuongezeka kwa mavuno kwa baadhi ya mazao ya chakula na biashara mwaka 2017 ikilinganishwa na mwaka 2016. Zao la mpunga limeongezeka hadi kufikia tani 39,683 mwaka 2017 ikilinganishwa na wastani wa uzalishaji tani

20,603.5 kwa miaka mitano 2012 hadi 2016 ikiwa ni ongezeko la tani 19,079.15. Karafuu zimeongezeka kutoka tani 4,678.69 mwaka 2016 hadi kufikia tani 8,277.2 mwaka 2017, Viazi vitamu kutoka tani 24,834.3 mwaka 2016 hadi 34,203.09 mwaka 2017, Mahindi yameongezeka kutoka tani 891.73 mwaka 2016 hadi tani 1,585.59 mwaka 2017. Mazao ya Mboga (tungule, nyanya, bilingani, bamia, mchicha, tango, pilipili na matikiti) kutoka tani 26,512 mwaka 2016 hadi kufikia tani 32,679 mwaka 2017.

11. Mheshimiwa Spika, Ongezeko la uzalishaji wa mazao ya chakula hasa mpunga limetokana na mpango ulioanzishwa na Wizara wa kuanzisha mashamba ya mfano yenye ukubwa wa ekari 50 katika kila Wilaya. Wakulima katika mashamba hayo pamoja na wakulima wote katika mabonde ya umwagiliaji hekta 810 wamepatiwa mahitaji kamili ya pembejeo (mbolea, dawa na mbegu) matokeo yake ni kuongezeka uzalishaji kutoka tani 0.9 hadi tani 1.33 kwa ekari kwa mpunga wa kutegemea mvua na wastani wa 2.5 hadi 4.5 kwa mpunga wa umwagiliaji. Aidha, kuwepo kwa hali ya hewa nzuri, juhudi za sekta binafsi ikiwemo TAHA, ZAIDI, Milele Foundation, maduka ya pembejeo na Mkakati wa Serikali wa kutoa miche ya mikarafuu bila ya malipo kila mwaka zimechangia kwa kiasi kikubwa katika kuongeza uzalishaji wa mazao ya mboga, chakula na Karafuu.

12. Mheshimiwa Spika, takwimu zimeonesha pia kushuka kwa uzalishaji kwa baadhi ya mazao ya chakula yakiwemo Viazi vikuu kutoka tani 3,519.92 mwaka 2016 hadi tani 2,678.05 mwaka 2017, Mbaazi kutoka tani 1,414.42 mwaka 2016 hadi tani 1,271.97 mwaka 2017 na

Chooko kutoka tani 125.04 mwaka 2016 hadi tani 114.19 mwaka 2017.

13. Mheshimiwa Spika, takwimu za kilimo zinaonesha kwamba; eneo lililolimwa limeongezeka, jumla ya ekari 91,270 zimelimwa aina tofauti za mazao ikilinganishwa na ekari 70,270 zilizolimwa mwaka 2016. Zao la mpunga pekee kwa mwaka 2017 limelimwa ukubwa wa ekari (29,017) ikiwa ni sawa na asilimia 31.8 ya eneo lililolimwa. Kati ya hizo ekari 26,891 zimelimwa mpunga wa kutegemea mvua na ekari 2,126.4 zilizobakia zimepandwa mpunga wa kumwagilia maji kwa kutumia teknolojia za kisasa.

14. Mheshimiwa Spika, Eneo la pili linalofuatia lililimwa muhogo ekari 24,312.5 sawa na asilimia 26.6 ya eneo lote lililolimwa. Eneo lililolimwa migomba limeongezeka na kufikia ekari 8,516.6 mwaka 2017, kutoka ekari 6,448.2 mwaka 2016 ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 32. Wakati eneo lililolimwa viazi vitamu pia limeongezeka na kufikia ekari 4,886 mwaka 2017 kutoka ekari 3,547.8 mwaka 2016, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 37.7. Takwimu pia zinaonesha kwamba, eneo lililopandwa mazao tofauti ya matunda na mboga ikiwemo mchicha, nyanya na mabilinganyi yameongezeka kutoka ekari 825 mwaka 2016 hadi ekari 1,220 mwaka 2017, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 48.

15. Mheshimiwa Spika, miongoni mwa sababu zilizochangia ushukaji wa mazao hayo ni pamoja na kupungua kwa maeneo yaliyolimwa mazao ambapo; Viazi vikuu kutoka ekari 703,8 mwaka 2016 hadi kupungua ekari 535.6 mwaka 2017, Mbaazi kutoka ekari 437.9 mwaka 2016 hadi kupungua ekari 393.8 mwaka 2017 na

Chooko kutoka ekari 312.61 mwaka 2016 hadi ekari 285.48 mwaka 2017. Aidha, hali halisi inaonyesha kwamba baadhi ya wakulima hasa katika maeneo ya maweni wameanza kulima mazao ya mboga tafauti na mazao ya mizizi, nafaka na jamii ya kunde yaliyokuwa yakilimwa asili. Aidha, nawahakikishia wakulima ya kwamba soko la uhakika la mazao hayo lipo na Wizara inashauri waendeleo kulima mazao hayo ili kuongeza lishe, uhakika wa chakula na afya ya jamii.

16. Mheshimiwa Spika, Takwimu zinaonesha ongezeko la uzalishaji wa maziwa kutoka lita 40,895,412 kwa mwaka 2016 hadi lita 40,958,058 kwa mwaka 2017. Uzalishaji wa mayai umepungua kutoka mayai 186,163,932 mwaka 2016 hadi mayai 167,694,202 mwaka 2017 (**Angalia kiambatisho nam 2 &3**). Aidha, takwimu zinaonesha kuwepo kwa ongezeko la idadi ya mbuzi waliochinjwa kutoka 1,625 mwaka 2016 hadi kufikia 2,739 mwaka 2017 sawa na asilimia 169 na kuku kutoka 707,792 mwaka 2016 hadi kufikia kuku 819,994 mwaka 2017 sawa na asilimia 116 ya ongezeko. Kwa ujumla maendeleo katika sekta ndogo ya mifugo imechangia upatikanaji wa ajira, kuongeza mapato kwa Serikali na watu binafsi na kuimarisha lishe kwa jamii.

17. Mheshimiwa Spika, takwimu za mazao ya baharini zinaonesha kuongezeka kwa uzalishaji wa Samaki kutoka tani 33,892.5 zenye thamani ya TZS136.15 bilioni kwa mwaka 2016 hadi kufikia tani 35,057.2 zenye thamani ya TZS164.10 bilioni mwaka 2017. Kwa upande wa zao la mwani uzalishaji umeshuka kutoka tani 16,665 kwa mwaka 2015, tani 11,113.30 mwaka 2016 hadi kufikia tani 10,981 mwaka 2017 (**Angalia kiambatisho nam 4**).

Kushuka kwa zao la mwani kumechangiwa na maradhi yatokanayo na mabadiliko ya tabia nchi.

18. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa uhifadhi wa misitu na maliasili zisizorejesheka, takwimu zinaonesha ongezeko kubwa la matumizi ya nishati ya kuni kutoka mita za ujazo 19,532.25 mwaka 2016 hadi kufikia mita za ujazo 23,114 mwaka 2017 (**Angalia kiambatisho nam. 5**). Kwa mazao ya maliasili zisizorejesheka kumekuwepo na ongezeko la uchimbaji na matumizi ya mawe kutoka tani 81,377 mwaka 2016 hadi tani 91,728 mwaka 2017 na mchanga kutoka tani 576,476 mwaka 2016 hadi kufikia tani 832,043 mwaka 2017 (**Angalia kiambatisho nam. 6**).

19. Mheshimiwa Spika, ongezeko la matumizi ya maliasili zisizorejesheka linatokana zaidi na mahitaji makubwa ya miradi ya maendeleo ikiwemo kasi kubwa ya ujenzi kwenye makaazi mapya ya wananchi, miundombinu ya uwanja wa ndege, bandari, viwanja vya michezo, pamoja na barabara za mijini na vijijini. Aidha, Wizara inaendelea kutoa taaluma ya Uhifadhi wa Maliasili zetu pamoja na kuhamasisha njia mbadala katika kuwawezesha wananchi katika kupunguza matumizi ya Maliasili Zisizorejesheka, nishati ya kuni kwa kutumia majiko sanifu na gesi salama. Wizara inaendelea na kuratibu utaratibu mzuri wa matumizi ya mchanga. Hivyo, tunatoa wito kwa wananchi na Halmashauri kushirikiana na Wizara katika kudhibiti matumizi mabaya ya rasilimali zetu.

UTEKELEZAJI WA MALENGO YA WIZARA MWAKA 2017/2018

20. Mheshimiwa Spika; mwaka wa fedha 2017/18, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi imesimamia na kutekeleza malengo ya Dira ya 2020, ILANI ya Uchaguzi ya CCM 2015 – 2020, Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini (MKUZA III), Malengo ya maendeleo endelevu (SDGs), Mipango Mikakati ya Kisekta pamoja na Mpango wa Mageuzi ya Sekta ya Kilimo (ATI).

MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2017/2018

21. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Wizara ilikadiriwa kukusanya **TZS 4.93 bilioni** kutokana na vyanzo vyake 11 vya mapato. Kipindi cha miezi kumi Julai 2017 hadi April, 2018 Wizara imekusanya **TZS 8.15 bilioni** sawa na asilimia 165 (**Angalia kiambatisho nam. 7**). Ongezeko hilo limetokana na utaratibu mpya wa uchimbaji wa mchanga unaotekelezwa na Serikali pamoja na mapato yatokanayo na ukodishwaji wa Mashamba ya Mikarafuu na ongezeko la idadi ya watalii wanaotembelea maeneo ya hifadhi.

22. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2017/2018 Wizara iliidhinishiwa kutumia jumla ya **TZS 70.61 bilioni** (TZS23.7 ni fedha za matumizi ya kazi za kawaida na TZS 46.90 bilioni ni fedha za kazi za maendeleo) kwa ajili ya kutekeleza programu kuu tano za Wizara. Kati ya TZS **23.70 bilioni**, Mishahara ni **TZS 17.63 bilioni**, matumizi mengineyo ni **TZS 4.49 bilioni** na **TZS 1.58 bilioni** ikiwa

ni Ruzuku kwa ajili ya Chuo cha Kilimo Kizimbani, Wakala wa tafiti za Mifugo na Wakala wa Matrekta. Kwa upande wa fedha za maendeleo **TZS 46.90 bilioni**, kati ya fedha hizo **TZS 44.15 bilioni** ni kutoka kwa washirika wa maendeleo na **TZS 2.75 bilioni** kutoka kwa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar (SMZ). (**Angalia kiambatisho nam. 8**).

23. Mheshimiwa Spika, Kwa kipindi cha Julai, 2017 hadi April, 2018 Wizara imepata **TZS 26.30 bilioni** ambapo (TZS 20.10 bilioni ni kwa kazi za kawaida na TZS 6.20 bilioni ni kwa kazi za maendeleo). Kati ya fedha hizo **TZS 20.10** sawa na asilimia 85 ya makadirio, Mshahara ni TZS 14.50 bilioni, matumizi mengineyo ni, TZS 4.18 bilioni na Ruzuku TZS 1.42 bilioni. Aidha, kwa upande wa kazi za maendeleo Wizara ilipata **TZS 6.20 bilioni** sawa na asilimia 13.2 kwa ajili ya miradi ya maendeleo, ambapo **TZS 4.75 bilioni** kutoka kwa Washirika wa Maendeleo na **TZS 1.45 bilioni** kutoka SMZ (**Angalia kiambatisho nam. 9**). Kushuka kwa kiwango cha fedha za maendeleo kumetokana na kuchelewa kwa kuanza mradi wa ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji maji wenye ukubwa wa hekta 1,524 pamoja na kuchelewa kuanza kwa ujenzi wa Soko la Samaki la Malindi. Matangazo ya zabuni ya kutafuta Wakandarasi wa ujenzi huo tayari yameshatoka kupitia vyombo vya habari vya ndani na nje ya nchi.

MAFANIKIO YALIYOPATIKANA KATIKA MWAKA 2017/2018

24. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2017/2018 imepata mafanikio yafuatayo:

- a) Kuongezeka kwa mapato yatokanayo na vyanzo 11 vya Wizara ya Kilimo kufikia **TZS 8.15 bilioni** mwaka 2017 ikilinganishwa na TZS 4.93 bilioni mwaka 2016.
- b) Ufunguzi wa masoko matatu ya bidhaa za Kilimo huko Konde, Tibirinzi kwa Pemba na Kinyasini kwa Unguja pamoja na Ukarabati wa vyumba vya baridi katika soko la Mombasa (Unguja) na kituo cha Mafunzo ya uhifadhi na usarifu wa mazao Pujini (Pemba). Ujenzi huo umegharimu **TZS 4.6 Bilioni**;
- c) Kuimarika kwa kilimo cha mpunga kwa kutumia teknolojia ya SHADIDI (mbegu kidogo na maji kidogo) katika mpunga wa umwagiliaji maji na kuongeza uzalishaji kutoka tani 2.5 hadi 6.8 kwa hekta. Vile vile kuimarika kwa matumizi ya miundombinu ya umwagiliaji maji (Drip irrigation) katika mazao ya matunda na mboga hekta 100 pamoja na matumizi ya green House;
- d) Kukamilika kwa matengenezo ya ghala ya akiba ya chakula liliopo Malindi Unguja lenye uwezo wa kuhifadhi wastani wa tani 900 za mchele;
- e) Kuimarika kwa utoaji wa huduma za matrekta na zana zake kwa ununuzi wa matrekta mapya 20 na 10 msaada kutoka Ubalozi wa Libya, vilevile Wizara imepokea zana tofauti kutoka Jamuhuri ya watu wa China. Jumla ya ekari 7,088 zimelimwa katika mabonde ya mpunga katika msimu wa masika 2018;
- f) Kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya mboga hadi kufikia tani 11,891.97 mwaka 2017 kutoka tani 10,347.29 mwaka 2016 na Matikiti kutoka tani 16,163,87 hadi kufikia tani 20,787 mwaka 2017;

- g) Jumla ya wafanyakazi 35 wamepatiwa mafunzo ya usarifu wa Vanila, vilevile Wizara imewahamasisha wakulima wa maweni kuendeleza kilimo cha pilipili hoho kwa Wilaya ya Kusini Unguja. Aidha, wastani wa tani tatu (2 matunda makavu na 1 Tangawizi), Pilipili manga kilo 165, Mdalasini kilo 2,270, Pilipili kichaa kilo 24.5 na Vanilla kilo 50 zimesarifiwa nje ya nchi kupitia kampuni ya Zenj Spice;
- h) Kushajiika kwa wakulima wa alizeti na kuongezeka kwa ukamuaji wa mafuta ya Alizeti kufikia lita 2,578.6 (Pemba lita 2,117 na Unguja lita 461.6)
- i) Wizara inachukua hatua za kukabiliana na mabadiliko ya tabia nchi ambapo tafiti zinaendelea kufanyika kupitia Taasisi ya Utafiti wa Kilimo kwa mazao ya mizizi na mpunga. Aidha, Wizara imepata mradi mpya wa Climate Smart Agriculture wenye thamani ya **TZS 171,600,000 Milioni** unaofadhiliwa na USAID kwa ajili ya mashamba ya mfano kwa utoaji wa elimu na utoaji wa taarifa za mabadiliko ya tabia nchi;
- j) Kuongezeka idadi ya watalii wanaotembelea Hifadhi zetu kutoka 47,000 kwa mwaka 2016 na kufikia 53,870 mwaka 2017 kutokana na kuimarika kwa huduma katika hifadhi za Misitu; bahari na shamba la spice Kizimbani.
- k) Kuimarika kwa uhifadhi na utalii katika kituo cha Utalii Masingini (Zanzibar City Park) kwa kuongeza miundombinu ikiwemo mkahawa, zizi la wanyama pori na huduma za utalii;
- l) Jumla ya miche 1,597,382 (1,364,267 Unguja na 233,115 Pemba) ya misitu, mikarafuu na matunda

imeoteshwa katika vitalu vya Serikali; Aidha uhamasishaji katika vitalu vya watu binafsi umefanyika na kuwezesha kuotesha wastani wa miche 2,000,000. Miti hiyo imepandwa katika maeneo ya wazi, maskuli na maeneo yaliyochimbwa mchanga;

- m) Wizara imeimarisha huduma za tafiti, kinga na tiba na uzalishaji wa mifugo kwa kuongeza vifaa katika maabara ya Mifugo Maruhubi vyenye thamani ya USD 10,000 (TZS 22,440,000) vilivyofadhiliwa na Shirika la FAO. Vilevile, Wizara imepata msaada wa mtungi wa kuzalisha gesi ya nitrogen kutoka Shirika la Atomiki (IAEA) wenye thamani ya EUR 25,732 (TZS 65,000,000) kwa ajili ya kuufanyia matengenezo mtambo huo. Aidha, jumla ya ng'ombe 1,250 wamepandishiwa kwa sindano;
- n) Kukamilika kwa ujenzi wa kituo cha kuzalishia vifaranga vya samaki "**Korea Zanzibar Friendship Marine Hatchery Center**" ambayo inauwezo wa kuzalisha vifaranga milioni 10 vya samaki, majongoo 70,000 na kaa 50,000 kwa mwaka; kituo hicho kimegharimu fedha USD Milioni **943,935**;
- o) Kuanzishwa Kampuni ya Uvuvi Zanzibar – ZAFICO kwa kutumia mashirika ya Serikali ya Mapinduzi Zanzibar (ZSTC, Bandari, ZSSF na Shirika la Bima) kwa mtaji wa **TZS 7.0 Bilioni**. Aidha, bodi imeteuliwa, eneo lilioko Malindi limekabidhiwa kwa Kampuni pamoja na utaratibu wa kununua meli mbili za uvuvi umeanza kutoka Srilanka na Maldives.
- p) Jumla ya vikundi 114 vya wafugaji wa samaki na wakulima wa mwani wamepatiwa mafunzo bora ya ufugaji wa mazao ya baharini Unguja na Pemba;

- q) Kupitia Mamlaka ya Uvuvi wa Bahari Kuu Tanzania, jumla ya vijana 26 walipata fursa ya kuingizwa katika meli za kigeni kwa lengo la kujifunza uvuvi wa bahari kuu. Vile vile wavuvi vijana 25 wamepelekwa Chuo cha Uvuvi Mbegani Bagamoyo kujifunza uvuvi wa kisasa.
- r) Wizara ipo katika hatua za mwisho kukamilisha Mpango Mkuu wa Uvuvi Zanzibar, pamoja na sensa ya uvuvi kupitia mradi wa SWIOfish. Pia, kwa kushirikiana na FAO imekamilisha utafiti juu ya kujua maeneo yenye wingi wa samaki katika bahari ya Tanzania na taarifa za utafiti huo zimeanza kufanyiwa kazi na matokeo yake yatatangazwa hivi karibuni.
- s) Jumla ya **TZS 10,935,850,159** zimepatikana baada ya kukaguliwa na kusafirishwa nje tani za mwani 5,089 na tani 990 za madagaa zenye thamani ya **TZS 22,157,130** kupitia kampuni mbalimbali zilizopo nchini;

UTEKELEZAJI WA PROGRAMU ZA WIZARA YA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI MWAKA 2017/2018

25. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa shabaha za Wizara ya Kilimo kupitia Programu zake kuu tano (5) na ndogo kumi na tatu (13) ulikuwa kama ifuatavyo:

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO

26. Mheshimiwa Spika, Programu Kuu ya Maendelo ya Kilimo inayojumuisha programu ndogo nne; Programu

Ndogo ya Maendeleo ya Umwagiliaji Maji, Programu ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo, Programu ya Maendeleo ya Huduma za Kilimo, Wakala wa Matrekta ya Serikali na Programu Ndogo ya Uhakika wa Chakula na Lishe (UCL) ambazo zinatekelezwa kwa pamoja na Idara za Umwagiliaji Maji, Kilimo, Uhakika wa Chakula na Lishe, Taasisi ya Utafiti wa Kilimo na Chuo cha Kilimo Kizimbani.

Programu Ndogo ya Maendeleo ya Umwagiliaji Maji

27. Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa kupitia Idara ya Umwagiliaji Maji na inajukumu la kuendeleza na kuimarisha kilimo cha umwagiliaji maji nchini, kwa kutoa taaluma za uzalishaji na kiufundi juu ya ujenzi na ukarabati wa miundombinu, kushajiisha na kusimamia jumuiya za wakulima kwenye mabonde ya umwagiliaji maji.

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

- a) Upimaji kwa ajili ya uwekaji umeme (3 phase) katika mabonde ya Kibonde mzungu, Koani, Banda maji, Mchangani, Dobi, Machigini na Ole umefanyika;
- b) Jumla ya mita 870 za mitaro ya umwagiliaji maji zimejengwa kwa kiwango cha saruji (Makombeni 200, Kibokwa 200, Mangwena 110, Uzini 130, Bumbwisudi 200 na Mtwango 30);
- c) Jumla ya pampu nne zimetengenezwa Bumwisudi 2, Cheju 1 na Kibokwa 1;
- d) Ujenzi wa miundombinu kwa ajili ya uvunaji wa maji ya mvua (Rain wáter harvesting) umefanyika katika bonde la Muyuni hekta 5, Kisima mchanga hekta tano

(5) Unguja na mabonde ya Kiongweni na Msaani hekta 10 kwa Pemba ambapo kupitia wakulima 129 (Unguja 50 na Pemba 79) wamenufaika.

- e) Wakulima 1,800 katika skimu 10 za umwagiliaji maji wamepatiwa elimu ya teknolojia ya SHADIDI katika uzalishaji wa mpunga inayotumia mbegu na maji kidogo ambayo inaongeza uzalishaji wa zao hilo

28. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu ndogo hii iliombewa jumla ya TZS 27.15 bilioni ambapo TZS 1.41 bilioni (TZS 1.06 bilioni Mishahara na TZS 350.00 milioni kwa matumizi mengineyo). Aidha, programu ilitarajia kupata TZS 25.74 bilioni ambapo (TZS 740.00 milioni kutoka SMZ na TZS 25.00 bilioni kutoka kwa washirika wa maendeleo mkopo kutoka EXIM BANK KOREA. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata TZS 1.32 bilioni sawa na asilimia 93.6 ambapo (TZS 881.64 milioni mishahara, TZS 255.35 milioni kwa matumizi mengineyo na TZS 180 milioni fedha za maendeleo kutoka SMZ).

Programu Ndogo ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo

29. Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa na Taasisi ya Utafiti wa Kilimo na Chuo cha Kilimo Kizimbani, lengo ni kuimarisha na kuendeleza Tافiti za Kilimo na Maliasili pamoja na kuimarisha uwezo wa Chuo cha Kilimo Kizimbani na kuongeza wataalamu katika fani ya Kilimo na Mifugo.

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

30. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2017/2018, programu imetekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Uzinduzi rasmi wa Baraza la Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Zanzibar umefanyika;
- b) Tafiti 4 (1 mpunga, 1 migomba, 1 kunde na moja mboga kwa Unguja na tafiti 2 (1 muhogo na 1 sunflower) kwa Pemba zimeanzishwa;
- c) Mafunzo ya ndani kwa watafiti 25 (wanaume 14 na wanawake 11) yametolewa;
- d) Rasimu ya kwanza ya muundo wa utumishi (scheme of service) imekamilika na inasubiri kuidhinishwa na Baraza la Taasisi ya Utafiti wa Kilimo na Kamisheni ya Utumishi wa Umma.

31. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Taasisi ya Utafiti iliombewa jumla ya **TZS 2.16 bilioni** kwa kazi za kawaida (**TZS 1.96 bilioni** mishahara na **TZS 200,00 milioni** kwa matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 taasisi imepata **TZS 1.76 bilioni** (**TZS 1.63 bilioni** mishahara na **TZS 134.10 milioni** kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 81 ya makadirio.

Programu Ndogo ya Mafunzo ya Kilimo (Chuo Cha Kilimo Kizimbani)

32. Mheshimiwa Spika, Chuo cha Kilimo Kizimbani programu kina jukumu la kutoa mafunzo katika fani za kilimo, malasili na mifugo katika ngazi tofauti. Aidha, kwa mwaka wa fedha 2017/2018, program imetekeleza shabaha zifuatazo:

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

- a) Mafunzo yalitolewa kwa wanafunzi 201 (ngazi ya Stashahada 67 na ngazi ya Astashahad 134),

kuchukua wanafunzi wapya 169 (ngazi ya Stashahada 67 na ngazi ya Astashahada 102) na waliohitimu masomo 59 (ngazi ya Stashahada 27 na ngazi ya Astashahada 32);

- b) Serikali ya Mapinduzi Zanzibar imeridhia kazi ya kupima, kuchora na kugawa maeneo kwa kazi za maendeleo katika eneo la RAZABA, kazi hiyo inafanywa na Shirika la Nyumba (NHC);
- c) Wakulima 170 (100 Bumbwisudi, 20 Muyuni na 50 Makombeni) wamepatiwa mafunzo ya uzalishaji bora wa mpunga kupitia mradi wa TANRICE na wameweza kupata mavuno ya wastani wa tani sita (6) katika hekta moja. Pia wakulima 316 na mabwana/bibi shamba 8 katika skimu za Makombeni, Micheweni, Dobi na Tibirinzi – Pemba na Bumbwisudi, Muyuni na Cheju. – Unguja wamepatiwa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga.

33. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu iliombewa **TZS 782.70 milioni** (Ruzuku) kwa kazi za kawaida (**TZS 672.80 milioni** Mishahara na **TZS 109.90 milioni** kwa matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 Chuo kimepata **TZS 730.80 milioni** (**TZS 642.70 milioni** mishahara na **TZS 88.10 milioni** kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 93 ya makadirio.

Programu Ndogo ya Maendeleo ya Huduma za Kilimo

34. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Maendeleo ya Huduma za Kilimo inatekelezwa kupitia Idara ya Kilimo ina majukumu ya kusimamia maendeleo ya uzalishaji wa mazao ya chakula na biashara, kutoa elimu ya uzalishaji na ushauri wa kitaalam kwa wakulima.

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

35. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018, program kupitia Idara imetekeleza yafuatayo:

- a) Tani 1,800 za mbolea (900 ya kupandiana 900 ya kukuzia), tani 170 za mbegu na lita 17,400 za dawa ya kuulia magugu zimenunuliwa na kusambazwa kwa wakulima Unguja na Pemba kwa ajili ya kilimo cha mpunga. Aidha, tani 88,134 za mazao ya kilimo kutoka na kwenda Tanzania Bara na nje ya nchi zimekaguliwa kwa lengo la kudhibiti maradhi na wadudu waharibifu wa mazao kuingia nchini;
- b) Tani 9.5 za vitunguu thomu zilirudishwa India kutokana na kuwa katika hali ya kutoweza kutumika. Tani 11 za ndizi kutoka Tanzania Bara zilikamatwa na kuangamizwa kutokana na kuwepo karantini ya usafirishaji wa migomba kutokana na maradhi ya “mnyauko” ambayo yameathiri kwa kiasi kikubwa uzalishaji wa ndizi Tanzania Bara na nchi nyengine za Afrika Mashariki.
- c) Jumla ya masanduku 12,080 ya tungule yenye thamani ya TZS 1.20 bilioni zimesafirishwa na kupelekwa Tanzania Bara.
- d) Mikutano 11 ya maandalizi na ufuatiliaji mipango ya maendeleo ya kilimo imefanyika kila Wilaya.

Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu ndogo hii iliombewa jumla ya TZS 5.00 bilioni (TZS 3.10 bilioni Mishahara na TZS 1.90 bilioni kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata TZS 4.35 bilioni (TZS 2.52 bilioni mishahara na TZS 1.83 bilioni kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 87 ya makadirio.

Programu ya Wakala wa Huduma za Matriekta na zana za Kilimo

36. Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa kupitia Wakala wa Serikali wa Matriekta na zana za kilimo ambapo ina jukumu la kutoa huduma za matriekta kwa wakulima, sekta binafsi, Taasisi na kuhamasisha matumizi bora ya matriekta na zana za kilimo.

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

- a) Jumla ya matriekta 23 majembe 17 ya kulimia na majembe 10 ya kuburugia yametengenezwa na kupelekwa mabondeni kwa ajili ya kuwahudumia wakulima wa mpunga;
- b) Jumla ya matriekta mapya 20 yamenunuliwa na matrieka 10 ya msaada yamepokelewa kutoka Libya;
- c) Matengenezo ya ofisi, Karakana pamoja na mashine yamefanyika;

37. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu ndogo hii iliombewa jumla ya **TZS 300.00 Million** ikiwa ni Ruzuku kutoka Serikalini. Hadi kufikia Machi, 2018 imepata TZS 257.50 sawa na asilimia 86.

Programu Ndogo ya Uhakika wa Chakula Na Lishe

38. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Uhakika wa Chakula na Lishe programu ilitekeleza yafuatayo:

Utekelezaji wa Shabaha kwa Mwaka 2017/2018

- a) Wanajamii 7,043 kutoka Shehia 101 (Unguja 44 na Pemba 57) za Wilaya ya Kaskazini 'A', Micheweni

na Chake chake wamepatiwa mafunzo ya afya na lishe bora;

- b) Ukarabati wa ghala kwa ajili ya hifadhi ya chakula umekamilika na matayarisho ya ununuzi wa vifaa, samani za ofisi na chakula (mpunga) zinaendelea;
- c) Ripoti 4 juu ya hali ya chakula na lishe nchini imetolewa na kusambazwa kwa wadau;
- d) Ripoti ya hali halisi ya upatikanaji wa chakula kwa Wilaya zote za Zanzibar imekamilika na inatarajia kuwasilishwa katika wilaya husika hivi karibuni;
- e) Matayarisho ya Mfumo wa Ufuatiliaji wa Masoko (Market Information System) na Bei za Vyakula yameanza na kazi inaendelea.

39. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu hii iliombewa jumla ya **TZS 455.61 milioni** kwa kazi za kawaida (**TZS 236.81 milioni** Mishahara na **TZS 218.80 milioni** kwa matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 programu imepata **TZS 340.85 milioni** (**TZS 187.09 milioni** mishahara na **TZS 153.76 milioni** kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 75 ya makadirio.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA

40. Mheshimiwa Spika, Programu hii inasimamiwa na Idara ya Misitu na Maliasili Zisizorejesheka na ina jukumu la kuwashirikisha wananchi kutunza na kuendeleza rasilimali za misitu na wanyama pori pamoja na kusimamia uhifadhi wa misitu, maliasili zisizorejesheka, mashamba

ya Serikali, viumbe hai pamoja na mazingira yao sambamba na kusimamia mahitaji ya soko na matumizi endelevu ya rasilimali za misitu. Idara inaratibu kazi zake kupitia programu ndogo za **Maendeleo ya uhifadhi wa Rasilimali za Misitu na Uhifadhi na Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka.**

Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uhifadhi wa Rasilimali za Misitu

Programu hii lengo lake ni kusimamia na kuhifadhi misitu, wanyama pori pamoja na mazingira yao.

Utekelezaji wa shabaha kwa mwaka 2017/2018

41. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Maendeleo ya uhifadhi wa Rasilimali programu ilitekeleza yafuatayo:

- a) Kukamilika kwa kanuni za usimamizi na uhifadhi wa misitu na wanyamapori zikiwemo kanuni ya Hifadhi ya Taifa ya Jozani, Kanuni ya Hifadhi za maumbile (Ngezi na Masingini) na kanuni ya uhifadhi wa kimataifa wa wanyama waliohatarini kutoweka (CITES);
- b) Hekta 25.5 zimepandwa miti katika mashamba ya Serikali kwa msimu wa vuli (Dunga 3.5, Chaani 2 na Masingini 1 na 19 miti ya mikoko) na hekta 210 katika mashamba ya Serikali, maeneo ya wazi, kandokando mwa barabara na maeneo yaliyochimbwa mchanga katika msimu wa masika 2018;
- c) Mazizi 10 ya wanyamapori yametambuliwa ambayo yamebainika kuwa na aina nne za wanyama (reptilia 32, samaki 6, mamalia 38 na ndege 27);

- d) Doria 104 (56 Unguja na 48 Pemba) zimefanywa na kukamata matukio 92 ya ukataji miti, utumiaji wa msumeno wa moto na matukio 13 yaliripotiwa Polisi, kesi 2 zilifikishwa mahakamni. Aidha, jumla ya misumeno ya moto 233 (126 Unguja na 107 Pemba) imekamatwa;
- e) Miche ya misitu, mikarafuu na matunda 1,597,382 (1,364,267 Unguja na 233,115 Pemba) iliotesywa katika vitalu vya Serikali;
- f) Wafugaji 962 wa nyuki walitambuliwa (524 wanawake na 438 wanaume). Aidha, jumla ya tani 5.3 za asali zimezalishwa kwa mwaka 2017 (Unguja 1.7 na Pemba 3.62);

42. Mheshimiwa Spika, Programu hii iliombewa jumla ya TZS 2.58 bilioni. (TZS 2.45 bilioni mishahara na TZS 131.92 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata **TZS 2.09 bilioni** (TZS 2.01 bilioni mishahara na TZS 84.13 milioni kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 81 ya makadirio.

Programu ndogo ya Uhifadhi na Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka

43. Mheshimiwa Spika, Programu hii lengo lake kuhifadhi na kusimamia matumizi ya Maliasili Zisizorejesheka.

Utekelezaji wa shabaha kwa mwaka 2017/2018

- a) Hekta 7 (4 Zingwezingwe na 3 Manga Pwani) zimepandwa miti ya misitu msimu wa Vuli 2017/2018;

- b) Doria 55 (35 Unguja na 20 Pemba) zimefanywa na kukamata matukio 59 ya uchimbaji na usafirishaji maliasili zisizorejesheka yanayojumuisha (33 Mchanga, 6 Kifusi, 5 Gari za Ng'ombe, 4 Kokoto, 2 Mawe, 5 Matofali ya Jasi na 3 Udongo);
- c) Kesi ya kughushi nyaraka za malipo ya mchanga inaendelea mahakamani kwa kushirikiana na ZAECA ambapo magari 4 yanaendelea kushikiliwa, jumla ya **TZS 82,000,000** zimelipwa ikiwa ni faini;
- d) Rasimu ya Sera na Sheria ya Maliasili zisizorejesheka zimeandaliwa na kuwasilishwa ngazi ya Wizara kwa mapitio zaidi.

44. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu ndogo hii iliombewa jumla ya **TZS 191.16 milioni** kwa kazi za kawaida. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata **TZS 155.35** milioni kwa matumizi mengineyo, sawa na asilimia 81.

PROGRAMU YA MAENDELEO YA MIFUGO

45. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Mifugo jukumu lake kubwa ni kuendeleza sekta ya mifugo na kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake.

Programu hii imegawika katika programu ndogo mbili:

- a) Programu ndogo ya uzalishaji mifugo
- b) Programu ndogo ya utabibu wa mifugo

Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo

46. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya uzalishaji wa Mifugo ililenga kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake.

Utekelezaji wa Shabaha za Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo kwa Mwaka 2017/2018

- a) Mitambo 2 ya biogas imejengwa Bungi na Ubago kwa Unguja;
- b) Jumla ya kuku 72,531 walipatiwa chanjo ya ugonjwa wa Mahepe Unguja na Pemba;
- c) Jumla ya mbwa 2,326 na paka 369 walipatiwa chanjo dhidi ya ugonjwa wa Kichaa cha mbwa (Rabies) na wengine 91 (Mbwa 35 na Paka 56) walifungwa uzazi;
- d) Wanyama 51,411 walioogeshwa (ng'ombe 17,241, mbuzi/kondoo 5,334, mbwa 2,264, paka 338, Punda 132, kuku 26,100 (Dusting) na sungura 2.
- e) Wanyama 72,045 wametibiwa maradhi tofauti (ng'ombe 12,213 mbuzi/kondoo 6,190 mbwa 2,815 paka 885, kuku 49,794, sungura 103 na punda 45);
- f) Jumla ya ng'ombe 1,250 walipandishwa kwa sindano Unguja na Pemba.

47. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo hizi ziliombewa jumla ya TZS 2.11 bilioni kati ya fedha hizo (TZS 1.86 bilioni mishahara na TZS 250.00 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 programu zimepata TZS 1.72 bilioni (TZS 1.54 bilioni mishahara na TZS 182.59 milioni kwa matumizi mengineyo) sawa na asilimia 82 ya makadirio.

Programu Ndogo ya Wakala wa Tafiti za Mifugo – ZALIRA

Utekelezaji wa Shabaha za Programu ya Wakala wa tafiti za Mifugo 2017/2018

- a) Wakala wametiliana saini na Chuo cha Mafunzo kukarabati majengo ya ofisi kuu ya ZALIRA Kizimbani;
- b) Watafiti wawili wamepatiwa mafunzo ya uandishi wa miradi ya utafiti;
- c) Kukamilika kwa utafiti wa uzito wa ng'ombe na nyama ambapo matokeo ya awali yanatarajiwa kutolewa mwezi wa Juni, 2018;
- d) Ukarabati wa mabanda ya kufanyia tafiti za kuku na mbuzi unaendelea na unatarajiwa kukamilika mwezi wa Juni, 2018;
- e) Rasimu ya Mpango mkakati wa ZALIRA umetayarishwa na unapitiwa na wadau.

48. Mheshimiwa Spika, Programu hii iliombewa jumla ya TZS 500.00 milioni kwa ajili ya ruzuku. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata TZS 434.05 milioni sawa na asilimia 87 ya makadirio.

PROGRAMU YA MAENDELEO YA UVUVI

49. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Uvuvi dhumuni lake kubwa ni kuendeleza uvuvi na kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao ya baharini kwa njia ya ufugaji.

Programu hii imegawika katika program ndogo mbili:

- a) Programu ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari.
- b) Programu ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Baharini.

Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari

50. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa bahari inalenga kuendeleza uvuvi wa kienyeji na kusimamia rasilimali za baharini kwa matumizi endelevu. Kwa mwaka wa fedha 2017/2018, Programu ndogo hii ilitokeleza shabaha zifuatazo:

- a) Jumla ya doria 174 zilifanyika, kati ya hizo, doria 50 ni za kuangalia leseni za vyombo vya uvuvi na doria 124 za ukaguzi wa tiketi za wageni ziliendelea kufanyika kisiwani Mnemba, Kizimkazi na Fumba;
- b) Taaluma ya uhifadhi ilitolewa kwa kufanya mikutano tisa (9) kwa kamati za uvuvi maeneo ya hifadhi nchini;
- c) Utafiti wa kujua kiwango cha samaki katika maji ya ndani unaendelea kufanywa kwa awamu, ikiwa pamoja na kujua aina za samaki tulionao kupitia mradi wa SWIOFish. Aidha, maeneo mapya ya hifadhi ya Tumbatu (TUMCA) na Changu Bawe (CHABAMCA) yameanzishwa na mipaka ya hifadhi kongwe za MIMCA na MENAI imefanyiwa marekebisho;
- d) Mafunzo ya ufugaji wa kaa na majongoo yalitolewa kwa washiriki 34 (wanawake 13 na wanaume 21),

mafunzo hayo yalihusu njia bora za ufugaji, ujenzi wa uzio kwa ajili ya kufugia majongoo na vizimba vya kufugia kaa; na programu ilisimamia utekelezaji wa Mradi mmoja wa SWIOfish.

51. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2017/2018, Programu ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Hifadhi za Baharini iliombewa TZS 10.84 bilioni kati ya hizo TZS 1.16 bilioni ziliombwa kwa kazi za kawaida (mishahara TZS 848.71 milioni na matumizi mengineyo TZS 158.40 milioni), TZS 9.83 bilioni kwa kazi za maendeleo ambapo TZS 290.00 milioni ni kutoka SMZ na TZS 9.54 Bilioni kutoka kwa Washirika wa Maendeleo. Hadi kufikia April 2018, Programu imepatiwa TZS 851.68 milioni kwa kazi za kawaida sawa na asilimia 73 ambapo (TZS 724.65 mshahara na TZS 127.03 matumizi mengineyo). Aidha, programu imepata TZS 1.44 bilioni kutoka kwa Washirika wa Maendeleo na TZS 90.00 milioni kutoka SMZ, sawa na asilimia 15 ya makadirio.

Programu Ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Baharini

52. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Mazao ya Baharini inalenga kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao mengine ya baharini.

Utekelezaji wa Shabaha za Programu Ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Bahari kwa Mwaka 2017/2018

- a) Wafugaji wa mazao ya baharini 52 wamepatiwa mafunzo ya mwezi mmoja kuhusu ufugaji wa Chaza, Kaa, Majongoo na Samaki;
- b) Wizara imesaidia ujenzi wa miundombinu ya mabwawa na kuwapatia pampu wafugaji wa samaki;

- c) Wizara inaendelea na utaratibu wa zabuni wa ununuzi wa gari maalumu ya kusambazia vifaranga vya samaki Pemba.
- d) Jumla ya tani 10,455.01 zenye thamani ya TZS 7.19 bilioni za mazao ya baharini yalisafirishwa nchi za nje ikiwemo pweza, mwani, daga, chaza na samaki.

53. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya ufugaji wa mazao ya baharini iliidhinishiwa **TZS 2.86 bilioni** kati ya hizo **TZS 157.19 milioni** kwa kazi za kawaida. **TZS 2.70 bilioni** kwa kazi za maendeleo ambapo **TZS 200.00 milioni** ni kutoka SMZ na **TZS 2.50 bilioni** kutoka kwa Washirika wa Maendeleo. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata TZS 109.42 milioni kwa kazi za kawaida na TZS 2.5 bilioni kwa kazi za maendeleo, sawa na asilimia 91 ya makadirio.

KAMPUNI YA UVUVI ZANZIBAR

54. Mheshimiwa Spika, Lengo kuu la Kampuni ya Uvuvi ni kuanzisha Uvuvi wa kibiashara kwa kuimarisha ujenzi wa Miundombinu ya Uvuvi na kuelekeza nchi yetu katika uchumi wa Buluu.

Utekelezaji wa Shabaha Kampuni ya Uvuvi ya ZAFICO 2017/2018

Kampuni imeweza kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kukamilika uzinduzi wa bodi ya kampuni ya ZAFICO
- b) Kuanza utaratibu wa kutayarisha mpango wa Kibiashara wa Kampuni.

- c) Utayarishaji wa rasimu ya mpango mkakati wa Kampuni.
- d) Kuanza utaratibu wa ununuzi wa meli ya uvuvi.

55. Mheshimiwa Spika; Kampuni ya Uvuvi Zanzibar (ZAFICO) inategemewa kutumia Jumla ya TZS 7.0 bilioni zitakazochangiwa na mashirika ya ndani ya Zanzibar ikiwemo ZSSF, ZSTC, BIMA na Shirika la Bandari.

PROGRAMU YA UTAWALA, MIPANGO NA USIMAMIZI WA KAZI ZA WIZARA

56. Mheshimiwa Spika, Programu hii inayojumuisha programu ndogo tatu ambazo zinasimamiwa na Idara ya Mipango Sera na Utafiti, Idara ya Uendeshaji na Utumishi na Ofisi Kuu Pemba.

Programu Ndogo ya Mipango na Usimamizi wa Kazi za Wizara

57. Mheshimiwa Spika, dhumuni la Programu hii ni kusimamia na kuratibu Sera, Sheria, Mikakati, Mipango ya Maendeleo na Utafiti. Idara pia inaratibu mashirikiano ya Wizara na taasisi za ndani na nje ya nchi ikiwemo Washirika wa Maendeleo na Sekta Binafsi. Kwa mwaka wa fedha wa 2017/2018 Programu imetekeleza yafuatayo:

- a) Mapitio ya Rasimu ya Será ya kilimo (2002) ya Zanzibar yamefanyika pamoja na kupata maoni ya wadau kwa Unguja na Pemba;
- b) Mpango Mkakati wa Wizara (2017-2020) umeandaliwa na umekamilika;

- c) Mapitio ya Sheria ya Uhifadhi na Utibabu wa Mimea yamekamilika na inasubiri maoni ya Mwanasheria Mkuu;
- d) Kusimamia utekelezaji wa programu na miradi ya; Programu ya MIVARF; Mradi wa Kuimarisha Uzalishaji wa Mpunga –ERPP, Mradi wa (ZANRICE), na Mradi wa Kuendeleza Miundombinu ya Mifugo;
- e) Utayarishaji wa programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo Z-ASDP umeanza na utaendelea mwaka 2018/19 ambapo mshauri muelekezi kutoka FAO atasaidia utayarishaji huo;
- f) Tathmini ya vikundi 119 kwa ajili ya kupatiwa mikopo kupitia Benki ya maendeleo ya Kilimo Tanzania. Aidha, Jumla ya Tsh. Milioni 108,000,000 zimetolewa mkopo kwa vikundi 54 vya uzalishaji wa mazao ya mboga na matunda;
- g) Jumla ya miradi mitano (5) mipya imeanzishwa kwa lengo la kuendeleza sekta ya kilimo na maliasili ikiwemo Mradi wa Kuunganisha sekta binafsi katika kilimo (Agri Connect), Mradi wa kudhibiti Sumukuvu (Aflatoxin), Mradi wa Kilimo cha kukabiliana na mabadiliko ya tabia nchi Climate Smart Agriculture, Mradi wa matunda na mboga na Mradi wa Uimarishaji wa Usimamizi na Matumizi ya Misitu ya Ukanda wa Pwani;
- h) Kukamilika kwa kalenda ya upandaji na uvunaji wa mazao pamoja na utoaji wa Jarida la Kilimo toleo namba 17;
- i) Uundaji wa baraza la Utafiti kwa sekta ya Kilimo umekamilika.

58. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2017/2018 Programu ndogo hii iliidhinishiwa jumla ya **TZS 9.82 bilioni. TZS 547.20 milioni** kwa kazi za kawaida ambapo (**TZS 338,06 Milioni** mishahara na **TZS 209.13 milioni** matumizi mengineyo). Kwa upande wa fedha za maendeleo program ilitarajia kupata **TZS 8.63 bilioni** kwa miradi ya maendeleo **TZS 1.52 bilioni** kutoka SMZ na **TZS 7.11 bilioni** kutoka washirika wa maendeleo. Hadi kufikia April, 2018 programu imepata jumla ya **TZS 449.27 milioni** kwa kazi za kawaida sawa na asilimia 82 ambapo (**TZS 282.93 milioni** mishahara na **TZS 166.34 milioni** matumizi mengineyo). Aidha, program imepata **TZS 4.49 bilioni** kwa miradi ya maendeleo, **TZS 1.18 bilioni** kutoka SMZ na **TZS 3.31 bilioni** kutoka kwa washirika wa maendeleo, sawa na asilimia 52 ya makadirio.

Programu ya Utawala na uendeshaji wa kazi za kilimo maliasili mifugo na uvuvi

59. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya utawala na uendeshaji imetekelezwa na Idara ya Uendeshaji na Utumishi. Madhumuni a programu hii ni kusimamia rasilimali watu na kutoa huduma za utawala katika Wizara, ikiwa ni pamoja na masuala ya ajira, mafunzo, maslahi ya wafanyakazi na uwekaji wa kumbukumbu. Aidha, programu inaratibu masuala mtambuka ikiwemo Ukimwi, jinsia, kusimamia utunzaji na uhifadhi wa mali za Serikali, utoaji wa huduma za manunuzi na uhifadhi wa vifaa.

Utekelezaji wa Shabaha Mwaka 2017/2018

- a) Watumishi 419 wamepatiwa maslahi yao ikiwemo likizo na ubani wa wafiwa kwa Unguja na Pemba;
- b) Jumla ya magari 63, Trekta 54 na pikipiki 217 zimehakikiwa na mashamba/nyumba (madiko) 34 yamepatiwa hatimiliki;
- c) Jumla ya Wafanyakazi 24 wanaendelea na masomo ya udaktari wa wanyama nchini China, Mfanyakazi 1 Urusi na wafanyakazi 42 wanaendelea na masomo katika fani tofauti ndani na nje ya nchi;
- d) Maonesho ya kilimo katika kuadhimisha siku ya chakula duniani yalifanyika kuanzia tarehe 10/10/2017 hadi tarehe 17/10/2017.

60. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2017/2018, Programu ndogo hii iliombewa jumla ya TZS 2.36 bilioni kwa kazi za kawaida (TZS 1.70 bilioni mishahara na TZS 660.00 milioni kwa matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 programu imepatiwa TZS 2.18 bilioni (TZS 1.43 bilioni mishahara na TZS 752.73 milioni kwa kazi za kawaida) sawa na asilimia 92.

Programu Ndogo ya Uratibu wa Kazi za Wizara Pemba

61. Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa na Ofisi Kuu Pemba, lengo lake ni kuratibu na kusimamia kazi na rasilimali za Wizara kwa kufuata misingi ya Sheria. Programu hii ndogo inatoa huduma za utumishi za Wizara, kuwajengea uwezo wa kitaaluma watumishi na kuratibu kazi za mipango za Wizara ya Kilimo na Maliasili. Kwa mwaka wa fedha wa 2017/2018, Programu

hii iliombewa jumla ya **TZS 4.14 bilioni (TZS 4.07 bilioni** mishahara na **TZS 62.09 milioni** ni matumizi mengineyo). Hadi kufikia April, 2018 programu imepata **TZS 3.52 bilioni (TZS 3.29 bilioni** mishahara na **TZS 234.01 milioni** matumizi mengineyo) sawa na asilimia 85.

CHANGAMOTO

62. Mheshimiwa Spika, Pamoja na jitihada za Wizara na Serikali kwa ujumla, baadhi ya changamoto zilizojitokeza katika kutekeleza malengo yaliyowekwa ni pamoja na:

- a) Uchelewaji wa upatikanaji wa pembejeo, Matrekta na michango ya wakulima katika huduma za kilimo;
- b) Ongezeko la ukataji wa miti na matumizi ya misumeno ya moto;
- c) Ukosefu wa ardhi na upatikanaji wa mitaji ya kuwavutia vijana katika sekta ya kilimo;
- d) Kiwango kikubwa cha mvua kutoka milimita 276 mwaka 2016 hadi kufikia milimita 670 mwaka 2017, ikilinganishwa na kiwango cha mvua zilizonyesha miaka minane iliyopita;
- e) Kuendelea kuwepo kwa Uvuvi haramu;
- f) Kushuka kwa bei na mripuko wa maradhi ya mwani;
- g) Ushiriki mdogo wa sekta binafsi katika uwekezaji wa kilimo;
- h) Upungufu wa wataalamu katika kada maalum.

HATUA ZA KUKABILIANA NA CHANGAMOTO

- a) **Uchelewaji wa upatikanaji wa pembejeo, na michango ya wakulima katika huduma za kilimo.**

Wizara imo katika mchakato wa kusaini mkataba wa maelewano (MoU) na Jeshi la Kujenga Uchumi (JKU) katika uzalishaji wa mbegu bora na imesaini MoU na Taasisi ya TOSCI ya Tanzania Bara kupitia Taasisi ya Utafiti wa Kilimo kwa lengo la udhibiti wa ubora wa mbegu zinazozalishwa nchini. Vilevile, wizara inaendelea kuhamasisha uchangiaji wa huduma ya matrekta mara tu baada ya mavuno kwa kushirikiana na viongozi wa Mikoa na Wilaya, Jumuiya za wakulima na Kamati za Shehia chini ya mfumo wa ugatuzi.

b) Matumizi mabaya ya msumeno wa moto

Wizara inasimamia utekelezaji wa kanuni ya upigaji marufuku misumeno ya moto kwa kushirikiana na kamati za ulinzi na usalama za Wilaya.

c) Ukosefu wa ardhi na upatikanaji wa mitaji ya kuwavutia vijana katika sekta ya kilimo;

Wizara kwa kushirikiana na mfuko wa uwezesaji na TGT inaendelea kwa pamoja kuwahasisha na kuwawezesha kwa kuwapatia mikopo yenye riba nafuu. Vilevile, Programu ya MIVARF imewezesha baadhi ya vikundi vya uzalishaji wa mazao kwa kuwapatia mashine za usarifu. Aidha, kwa kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo ya Tanzania (TADB) imeainisha na kutathmini vikundi 119 kwa lengo la kuvipatia mikopo.

d) Kukabiliana na mabadiliko ya hali ya hewa

Wizara inaendelea na tafiti mbalimbali na kutoa elimu ya kilimo cha umwagiliaji kwa mpunga na mazao mengine ya juu pamoja na kuhamasisha wakulima kuvuna maji ya mvua. Aidha, hatua za uibuaji wa teknolojia za kilimo,

mifugo, uzalishaji wa mazao ya baharini na misitu zinaendelea kuelekezwa katika kukabiliana na mabadiliko ya hali ya hewa;

e) Kuendelea kuwepo kwa Uvuvi haramu;

Wizara inashirikiana na kamati za uvuvi za wilaya katika kudhibiti na kuimarisha ulinzi katika maeneo ya hifadhi ya bahari ikiwemo MENAI, MIMCA na PECCA. Aidha, wizara imeongeza hifadhi za TUMCA na CHABAMCA kwa ajili ya kuimarisha ulinzi.

f) Kushuka kwa bei na mripuko wa maradhi ya mwani;

Wizara imekamilisha utafiti wa maradhi ya mwani kwa kushirikiana na FAO na kubaini ya kwamba maradhi hayo yanatokana na mabadiliko ya tabia nchi (kupanda na kushuka kwa joto katika maji ya bahari na matumizi ya mbegu rejea ya aina moja ya mwani). Aidha, Serikali imo mbioni katika juhudi za kuwapatia vihori 20 wakulima wa mwani ili waweze kwenda kina kirefu kidogo na kupanda aina ya mwani inayostahamamili. Vilevile, wizara inaendelea kuhamasisha makampuni ya ununuzi wa mwani juu ya ongezeko la bei ya mwani.

g) Ushiriki mdogo wa Sekta binafsi katika kutoa huduma za kilimo

Kwa kuthamini mchango wa sekta binafsi katika maendeleo ya kiuchumi, Wizara inaendeleza mashirikiano pamoja na kuhamasisha ushiriki wa sekta binafsi katika kuendeleza kilimo. Aidha, Programu ya kuunganisha wadau wa sekta binafsi katika kilimo (Agri-Connect) umeanzishwa wenye thamani ya Euro 100 milioni kwa Tanzania kupitia ufadhili wa Kamisheni ya Uropa (European Commission);

h) Upungufu wa wataalamu

Wizara ya Kilimo na Maliasili inaendelea na utekelezaji wa kuwapatia mafunzo wafanyakazi wake nafasi za masomo katika fani maalumu zinazohitajika kila mwaka kulingana na hali ya fedha inavyoruhusu pamoja kuajiri wataalamu kupitia nafasi zilizowazi.

MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA BAJETI INAYOZINGATIA PROGRAMU KWA MWAKA WA FEDHA 2018/2019

MAKADIRIO YA MAPATO 2018/2019

63. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019, Wizara imekadiriwa kukusanya mapato ya jumla ya **TZS 12.50 bilioni** kutoka vianzio vyake vya Unguja na Pemba (**Angalia kiambatisho nam. 10**).

MAKADIRIO YA MATUMIZI 2018/2019

64. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2018/2019 itatekeleza malengo yake kupitia programu zake kuu tano ambazo ni:

- a) Programu ya Maendeleo ya Kilimo;
- b) Programu ya Maendeleo ya Rasilimali za Misitu na Maliasili Zisizorejesheka;
- c) Programu ya Maendeleo ya Mifugo;
- d) Programu ya Maendeleo ya Uvuvi; na

e) Programu ya Mipango na Utawala wa Kazi za Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi.

Aidha, Wizara itaendelea na utekelezaji wa miradi na Programu (11) za maendeleo ikiwemo:

- i. Programu ya Miundombinu ya Masoko, Uongezaji thamani Mazao na huduma za Kifedha Vijijini MIVARF,
- ii. Mradi wa Usimamizi wa Kazi za uvuvi wa kanda ya kusini mashariki mwa bahari ya Hindi (SWIOFish),
- iii. Mradi wa kuimarisha ufugaji wa Mazao ya Baharini
- iv. Mradi wa kuendeleza zao la mpunga “Expanding Rice Production project” - ERPP,
- v. Mradi wa Mboga na Matunda
- vi. Mradi wa kuthibiti athari za Sumukuvu (Aflatoxin).
- vii. Mradi wa majaribio wa kuendeleza Kilimo kinachohimili mabadiliko ya tabia nchi “Climate Smart Agriculture”.
- viii. Mradi wa Ujenzi wa Miundombinu ya Umwagiliaji Maji,
- ix. Mradi wa Kuendeleza Miundombinu ya Mifugo,
- x. Mradi wa Usimamizi wa Matumizi wa Misitu ya Mwambao na
- xi. Mradi wa kuwaunganisha wadau katika sekta ya Kilimo (Agri-connect)

65. Mheshimiwa Spika, kwa kutekeleza programu hizo kwa mwaka wa fedha wa 2018/19 Wizara imekadiriwa kutumia jumla ya **TZS 62.62 bilioni** kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019 Kati ya fedha hizo **TZS 23.23 bilioni** ni

kwa ajili ya kazi za kawaida (TZS 14.45 bilioni Mishahara, TZS 5.66 bilioni matumizi ya kazi za kawaida na TZS 3.13 bilioni ikiwa ni Ruzuku kwa ajili ya Chuo cha Kilimo Kizimbani, Taasisi ya Utafiti wa Mifugo na Wakala wa Matrikta (**Angalia kiambatisho nam. 11**). Kwa upande wa fedha za maendeleo jumla ya **TZS 33.73 bilioni** ni kutoka kwa washirika wa maendeleo na **TZS 5.65 bilioni** kutoka SMZ **Angalia kiambatisho nam. 12**).

66. Mheshimiwa Spika, pamoja na juhudi zinazochukuliwa na Wizara katika kuendeleza kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi, kwa mwaka wa fedha 2018/2019 imejiwekea malengo yafuatayo:

- a) Kuongeza uzalishaji wa Mpunga kutoka tani 39.683 kadi kufikia tani 45,000 katika eneo la ekari 33,800 (20,800 Pemba na Unguja 13,000);
- b) Kuotesha miche 2,500,000 (1,000,000 mikarafuu; 1,000,000 misitu; na 500,000 ya matunda na viungo) katika vitalu vya Serikali;
- c) Kuendeleza uzalishaji wa minazi, alizeti na viungo ikiwemo vanilla, pilipili hoho, manjano, tangawizi na pilipili manga katika hekta tano (5) za mashamba ya mipira; pamoja na ushiriki wa sekta binafsi;
- d) Ununuzi wa mchele tani 600 pamoja na vifaa vya Ghala la chakula cha akiba Zanzibar;
- e) Kupitia Wakala wa Matrikta, Wizara itaendelea kutoa huduma za matrikta na zana za kilimo kwa Kuchimba na kuburuga ekari 21,000 (13,000 Unguja na 8,000 Pemba);
- f) Kuanzisha mashamba ya mbegu za miche ya minazi (Ekari 3 Unguja na ekari 3 Pemba) pamoja na

uzalishaji wa miche ya minazi 200,000 katika vitalu vya Serikali Unguja na Pemba;

- g) Kuangamiza nzi wa matunda kwa kutumia njia shirikishi (Intergrated Pest Management);
- h) Kukamilisha utaratibu wa Chuo cha Kilimo Zanzibar kujiunga na SUZA pamoja na kuimarisha Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Zanzibar;
- i) Kujenga mitambo 4 ya biogas Unguja na Pemba pamoja na ununuzi wa mtambo wa kutengenezea chakula cha mifugo;
- j) Ukamilishaji wa ujenzi wa kituo cha karantini ya mifugo cha Nzi Wengi Pemba kwa kujenga uzio;
- k) Kutoa taaluma ya mbinu bora za ufugaji na usarifu wa mazao ya baharini kwa vikundi 144 Unguja na Pemba pamoja na kuzalisha na kusambaza vifaranga milioni 10 vya samaki, 50,000 kaa na 70,000 majongoo kwa mwaka. Pia, Wizara itaanzisha kituo kidogo Pemba cha kupokelea na kuwahifadhi vifaranga hivyo kabla ya kusambazwa kwa wafugaji; Aidha, ujenzi wa mabwawa sita ya samaki (3 Unguja na 3 Pemba) pia utafanyika.
- l) Ununuzi wa meli mbili (2) za uvuvi kupitia Kampuni ya ZAFICO;
- m) Kuwaendeleza wavuvi vijana kuvua katika kina kirefu cha maji pamoja na kuwawekea miundombinu bora kupitia Kampuni ya ZAFICO;
- n) Kuimarisha huduma za utafiti wa kilimo pamoja na kinga, tiba na uzalishaji wa mifugo.

- o) Kufanya tafiti ili kutambua maeneo ya uvuvi yenye idadi kubwa ya samaki;
- p) Kuendelea na maonesho ya kilimo ya nane nane Unguja, na kuanzisha maonesho ya Siku ya Chakula Duniani Pemba.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO

67. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Kilimo Programu hii imegawika katika programu ndogo nne ambazo ni:

- a) Programu ndogo ya Maendeleo ya Umwagiliaji Maji;
- b) Programu ndogo ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo;
- c) Programu ndogo ya Maendeleo ya Huduma za Kilimo na Wakala wa Huduma za Matrekta.
- d) Programu ndogo ya Uhakika wa Chakula na Lishe

68. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ya Maendeleo ya Kilimo inaombewa jumla ya **TZS 19.11 bilioni** kati ya fedha hizo **TZS 3.25 bilioni** matumizi mengineyo, **TZS 4.56 bilioni** ni Mishahara na **TZS 2.30 bilioni** ni Ruzuku kwa Chuo cha Kilimo Kizimbani na Wakala wa Huduma za Matrekta. Vilevile, Programu inaombewa jumla ya **TZS 9.0 bilioni** kwa miradi ya maendeleo (TZS 8.5 bilioni kutoka kwa Washirika wa maendeleo na **TZS 500 milioni** kutoka SMZ).

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Maendeleo ya Umwagiliaji Maji kwa Mwaka 2018/2019

69. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019, Programu inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kujenga miundombinu ya umwagiliaji maji hekta 200 (150 Unguja na 50 Pemba) pamoja na hekta 520 kupitia mradi wa EXIM BANK wa Korea;
- b) Kuchangia utekelezaji wa mradi wa ERPP kwa uungaji umeme wa laini kubwa katika mabonde ya Kibondemzungu, Mchangani, Koani na Bandamaji kwa Unguja na Dobi, Ole na Machigini kwa Pemba;
- c) Uhifadhi wa vyanzo vya maji kwa umwagiliaji mabonde ya Chaani, Mwera, Mwanakombo, Kianga na Weni;
- d) Ulipaji wa fidia ya mazao kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya Umwagiliaji maji Zanzibar katika mabonde ya Makwararani na Mlemele kwa Pemba na Kinyasini, Kilombero na Chaani kwa Unguja.

70. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu ndogo hii inaombewa jumla ya **TZS 10.11 bilioni** ambapo **TZS 7.11 Mshahara**, **TZS 400.00 milioni** kwa matumizi mengineyo, **TZS 500.00 milioni** fedha za maendeleo kutoka SMZ na **TZS 8.5 bilioni** kutoka kwa washirika wa maendeleo EXIM BANK.

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo kwa Mwaka 2018/2019

71. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019, Programu Ndogo hii ina sehemu mbili ambazo ni Utafiti na ile ya Mafunzo ya Kilimo. Programu Ndogo hii inalenga kutekeleza yafuatayo:

- a) Kufanya tafiti nne (4) mpya za (mpunga 1, muhogo 1, mboga na mazao ya viungo) na kuendeleza tafiti sita za zamani;

- b) Kukarabati jengo moja la ofisi Matangatuani Pemba na kuanza ujenzi wa uzio wa kuzunguka eneo la Kizimbani, kukarabati nyumba za wafanyakazi za Kizimbani na Matangatuani na Kununua vifaa na madawa kwa ajili ya maabara mbili (2);
- c) Kuimarisha rasilimali watu kwa kufundisha watafiti 10 mafunzo ya muda mfupi;
- d) Kushirikiki katika Maonesho ya Kilimo ya Nane Nane, Siku ya Chakula Duniani, Maonesho ya Biashara na katika Sherehe za Mapinduzi;
- e) Kukamilisha mapitio ya sheria namba 8 ya Taasisi ya Utafiti, Kukamilisha muundo wa Utumishi (Scheme of Service) wa Taasisi na Kupitia Mpango Mkakati wa Taasisi ya Utafiti wa Kilimo;
- f) Kufanya ziara moja ya kujitambulisha na kubadilishana uzoefu na Taasisi kama yetu Tanzania Bara.

72. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Taasisi ya Utafiti inaombewa jumla ya **TZS 2.24 bilioni** (TZS 1.92 bilioni Mshahara na 315.00 milioni kwa matumizi mengineyo).

Shabaha Zitakazotolewa na Chuo cha Kilimo Kizimbani kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kuendelea kutoa mafunzo kwa wanafunzi wapya 230 (100 ngazi ya Stashahada na 130 ngazi ya Astashahada);
- b) Kukamilisha utaratibu wa Chuo cha Kilimo Kizimbani kujiunga na SUZA;

- c) Kufanya tathmini ya uzalishaji wa mpunga katika skimu ya Uzini na Kianga kwa kushirikiana na Mradi wa TANRICE II;
- d) Kutoa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga wa Umwagiliaji maji na wa kutegemea mvua kwa wakulima 100. Mafunzo haya yatatolewa kwa kushirikiana na mradi wa TANRICE II.

73. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu inaombewa **TZS 928.00 milioni** ikiwa ni Ruzuku kwa kazi za kawaida (**TZS 812.70 milioni** Mishahara na **TZS 115.30 milioni** matumizi mengineyo).

Shabaha Zitakazotolewa na Programu ndogo ya Kilimo Mwaka 2018/2019

- a) Kununua na kusambaza tani 200 za mbegu ya mpunga, tani 650 za mbolea (TSP tani 150 na UREA tani 500), tani 20 za mahindi, tani 10 za mtama, lita 5,000 za dawa ya kuulia magugu na lita 400 za dawa ya kunasia nzi waharibifu wa matunda;
- b) Kutoa elimu ya uzalishaji katika zao la mpunga kupitia mabonde 10 ya mpango (6 Unguja na 4 Pemba);
- c) Kufuatilia uzalishaji wa mpunga katika eneo la ekari 33,800 (20,800 Pemba na Unguja 13,000);
- d) Kusambaza mbegu ya muhogo na viazi lishe kwa wakulima 500;
- e) Kutoa huduma za utibabu wa mimea, karantini na ukaguzi wa mazao yanayoingia na kutoka nje ya nchi ikiwemo karafuu;

- f) Kuendeleza uzalishaji wa mazao ya viungo kwa ajili ya usafirishaji nje ya nchi ikiwemo Vanilla, Pilipili Hoho, Manjano, Tangawizi na Pilipili Manga katika hekta tano za mashamba ya mipira Unguja na Pemba.

74. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu inaombewa. **TZS 3.68 bilioni** kwa kazi za kawaida (TZS 1.70 bilioni ni Mishahara na TZS 1.98 bilioni matumizi mengineyo).

Shabaha Zitakazotolewa na Wakala wa Matrekta na Maendeleo ya Huduma za Kilimo kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kusimamia na kurahisisha upatikanaji na matumizi ya zana za kisasa za kilimo zitakazopelekea kuongeza ufanisi katika uzalishaji wa mazao ya kilimo;
- b) Kutoa huduma za matrekta na zana zake kwa wakulima, sekta binafsi na taasisi nyengine;
- c) Kutengeneza matrekta na zana zake na kuhakikisha kuwepo kwa vifaa vya kazi na vipuri kwa ajili ya huduma;
- d) Kutoa mafunzo kwa madereva 20 (14 Unguja na 6 Pemba) na kutoa ushauri wa kitaalamu kwa wasimamizi wa huduma za matrekta mashambani.

75. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu ndogo hii inaombewa jumla ya TZS 1.37 bilioni ikiwa ni Ruzuku kutoka Serikalini (TZS 644.70 milioni ni mshahara na TZS 725.00 milioni kwa matumizi mengineyo).

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Uhakika wa Chakula na Lishe kwa Mwaka 2018/2019

76. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019, programu inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kuendeleza mafunzo ya lishe kwa wanajamii katika shehia 100 za Wilaya za Mcheweni, Chake chake na Kaskazini A;
- b) Kufanya matayarisho (michoro na BOQ) ya ukarabati wa ghala moja liliopo Pemba kwa ajili ya hifadhi ya chakula;
- c) Kufuatilia hali ya chakula nchini;
- d) Kuandaa mikutano ya wadau kuhusiana na masuala ya uhakika wa chakula na lishe.
- e) Kuratibu uendeshaji wa ghala la akiba ya chakula Unguja pamoja na kuweka vifaa na mchele tani 600;

77. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu ndogo hii inaombewa jumla ya **TZS 777.8 milioni** kwa kazi za kawaida (TZS 227.8 milioni Mshahara na TZS **550.00** milioni kwa matumizi mengineyo).

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA

78. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Rasilimali za misitu na maliasili zisizorejesheka imegawika katika programu ndogo mbili ambazo ni:

- a) Uhifadhi na Maendeleo ya Misitu;
- b) Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka.

79. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ya Maendeleo ya Misititu inaombewa jumla ya **TZS 2.43 bilioni** kwa kazi za kawaida (TZS 1.93 bilioni ni mishahara na TZS 500 milioni matumizi mengineyo).

Shabaha zitakazotolewa na programu ndogo ya uhifadhi na maendeleo ya misitu kwa mwaka 2018/2019.

80. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019, programu inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kuotesha miche 2,500,000 (1,000,000 Mikarafuu; 1,000,000 Misitu; 200,000 Minazi na 300,000 ya matunda na viungo) katika vitalu vya Serikali;
- b) Kuhamasisha wafugaji 200 wa nyuki juu ya usarifu wa bidhaa za asali, kukabiliana na wadudu wavamizi katika mizinga pamoja na kuwaorodhesha kwa lengo la kujua idadi yao na tani za asali zinazozalishwa;
- c) Kufanya mapitio ya mikataba 18 ya usimammizi wa misitu ya jamii (CoFMA);
- d) Kuhamasisha uekezaji na kutangaza vivutio vya utalii wa kimaumbile ndani na nje ya Zanzibar ili kufikia Watalii 45,000;
- e) Kufanya doria 500 katika maeneo ya maliasili kwa lengo kudhibiti matukio ya uhalifu.
- f) Kufanya utafiti na tathmini ya matumizi ya rasilimali za misitu ya jamii.
- g) Kuyatambua na kusajili mazizi ya wanyama pori pamoja kukamilisha kanuni za kusimamia mazizi ya wanyama hao.

h) Kutayarisha muongozo wa uhifadhi wa Makobe katika kisiwa cha Changuu.

81. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019
Programu hii inaombewa jumla ya **TZS 2.07 bilioni** kwa kazi za kawaida (TZS 1.93 bilioni ni mishahara na TZS 143.00 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo).

Shabaha zitakazotolewa na programu ndogo ya uhifadhi na usimamizi wa maliasili zisizorejesheka 2018/2019

82. Mheshimiwa Spika, Programu hii ina lengo la kuhifadhi na kusimamia maliasili zisizorejesheka kwa kuratibu maeneo yote ya uchimbaji mawe, kokoto, mchanga, udongo pamoja na matofali ya mawe. Kwa mwaka wa fedha 2018/2019, programu inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

Shabaha Zitakazotolewa na Program Ndogo ya Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kurejeshea kwa kupanda miti hekta 40 katika maeneo ya uchimbaji;
- b) Kukamilisha Sera na Sheria ya Maliasili Zisizorejesheka;
- c) Kufanya utafiti juu ya namna bora ya urasimishaji na usimamizi katika uchimbaji wa kifusi, mawe na usagaji wa kokoto;
- d) Kutathmini mazao na vipando vilivyopo katika maeneo yatakayopendekezwa kuchimbwa mchanga.

83. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019 Programu ndogo hii inaombewa jumla ya **TZS 357.00 milioni** kwa ajili ya matumizi mengineyo.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA MIFUGO

84. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Mifugo ina jukumu la kuendeleza sekta ya mifugo na kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake.

Programu imegawika katika Programu Ndogo Mbili

- a) Programu ndogo ya uzalishaji mifugo
- b) Programu ndogo ya huduma za utabibu wa mifugo

85. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ya Maendeleo ya Mifugo inaombewa jumla ya **TZS 3.66 bilioni** (TZS 1.68 bilioni Mshahara, TZS 300.00 milioni kwa matumizi mengineyo, TZS 828.9 milioni ikiwa ni Ruzuku na TZS 856.00 milioni ni fedha za programu ya miundombinu ya mifugo).

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kuandaa Mpango mkakati wa maendeleo ya mifugo.
- b) Kupandisha ng'ombe 4,000 kwa sindano (Unguja 2,000 na Pemba 2,000);
- c) Kujenga mitambo 4 ya biogas Unguja na Pemba;
- d) Kuimarisha malisho kwa kupanda majani katika maeneo ya Maruhubi, Kizimbani na Chamanangwe;

- e) Kuwaendeleza madaktari wa mifugo vijijini (CAHWS) pamoja na kusimamima maduka ya pembejeo za mifugo zilizoanzishwa na Programu ya ASDP-L.
- f) Kutoa elimu na kuziendeleza skuli za wakulima za mazao na mifugo.
- g) Kushajiisha ujenzi wa vituo vya ukusanyaji na usarifu wa maziwa kwa mafugaji wa ng'ombe wa maziwa.

86. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo inaombewa jumla ya **TZS 1.05 bilioni** kati ya fedha hizo (TZS 198.5 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo na TZS 856.00 milioni ikiwa ni fedha za programu ya miundombinu ya mifugo).

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Huduma za Utabibu wa Mifugo kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kuchanja kuku 600,000 dhidi ya ugonjwa wa mahepe Unguja na Pemba;
- b) Kuchanja mbwa 11,000 dhidi ya kichaa cha mbwa (8,000 Unguja na 3,000);
- c) Kutoa huduma ya maabara ya mifugo;
- d) Kuimarisha huduma za kinga na tiba.

87. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Huduma za Utabibu wa Mifugo inaombewa jumla ya **TZS 1.78 bilioni** kwa kazi za kawaida (TZS 1. 68 bilioni Mishahara na TZS 101.5 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo).

Programu Ndogo ya Wakala wa Tafiti za Mifugo

88. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2018/2019, Programu ndogo ya Wakala wa tafiti za Mifugo (ZALIRA) inalenga kuratibu na kuendeleza tafiti za sekta ya mifugo.

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Wakala wa tafiti za Mifugo

- a) Kuimarisha miundombinu ya Wakala wa Taasisi ya Utafiti;
- b) Kuimarisha mahusiano ya Taasisi za ndani, Kikanda, Kitaifa na Kimataifa na wadau wa sekta ya Mifugo;
- c) Kuwapatia mafunzo watafiti 12 (9 Unguja na 3 Pemba);
- d) Kufanya tafiti sita (6) za Mifugo Unguja na Pemba;
- e) Kuchapisha na kuhifadhi taarifa na matokeo saba ya utafiti; na
- f) Utayarishaji wa Sheria ya Uanzishwaji Taasisi ya Utafiti wa Mifugo.

89. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Wakala wa tafiti za Mifugo kwa mwaka wa fedha 2018/2019, inaombewa jumla ya **TZS 828.90 milioni** ikiwa ni Ruzuku kutoka Serikalini (TZS 303.90 milioni ni mshahara na TZS 525.00 milioni kwa matumizi mengineyo).

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA UVUVI

90. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Uvuvi dhumuni lake kubwa ni kuendeleza uvuvi na

kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao ya baharini kwa njia ya ufugaji. Programu hii inaombewa jumla ya **TZS 20.76 bilioni** (TZS 790.99 milioni ni Mishahara, TZS 450 milioni ni matumizi mengineyo, TZS 3.92 bilioni kwa miradi ya maendeleo kutoka SMZ na TZS 15.6 bilioni kutoka kwa Washirika wa maendeleo).

Programu Ndogo ya Kuimarisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini

91. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya mazao ya baharini inalenga kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao mengine ya baharini.

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo hii:

- a) Kutoa taaluma ya mbinu bora za ufugaji na usarifu wa mazao ya baharini kwa vikundi 144 Ungujaa Pemba;
- b) Kuzalisha na kusambaza vifaranga vya samaki na mazao mengine ya baharini kwa wananchi;
- c) Kusambaza vifaa kwa vikundi 30 vya wakulima na usarifu wa zao la mwani na vikundi 3 vya wafugaji wa samaki pamoja na ununuzi wa vihori 20;
- d) Kukusanya taarifa za uvuvi wa bahari kuu kwa kuhamasisha wawekezaji kuwekeza katika uvuvi huo;
- e) Kushirikiana na washirika wa maendeleo katika kuendeleza kazi za uvuvi.

92. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ndogo ya kuimarisha ufugaji wa mazao ya baharini inaombewa **TZS 284.6 milioni** kwa matumizi mengineyo.

Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na hifadhi za Baharini

93. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na hifadhi za baharini inalenga kuendeleza uvuvi wa kienyeji na kusimamia rasilimali za baharini kwa matumizi endelevu. Aidha, kwa mwaka wa fedha 2018/2019, Programu ndogo hii inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kuendelea kuwajengea uwezo wa kitaaluma Wafanyakazi 8 ili kuimarisha taaluma za uvuvi;
- b) Kuimarisha doria shirikishi 174 katika maeneo ya hifadhi Unguja na Pemba;
- c) Kuimarisha uvuvi unaozingatia uhifadhi wa mazingira wa kamati 88 za uvuvi Unguja na Pemba;
- d) Kusimamia ujenzi wa soko kuu la samaki linalojengwa diko la Malindi; Kulenga kwenda katika uvuvi wa viwanda ‘‘Semi Industrial’’ kwa lengo la kupata tija zaidi na kuinua kipato cha mvuvi.

94. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ndogo hii inaombewa **TZS 20.48 bilioni** (TZS 790.99 milioni ni mishahara, TZS 165.4 milioni kwa ajili ya matumizi mengineyo, TZS 3.92 bilioni kutoka SMZ kwa miradi ya maendeleo na TZS 15.6 bilioni kutoka kwa washirika wa maendeleo). Aidha, kwa mwaka 2018/19 program itasimamia miradi ya SWIOfish na Mradi wa Kuimarisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini (**Angalia kiambatisho nam. 13 & 14**)

PROGRAMU KUU YA MIPANGO NA UTAWALA WA KAZI ZA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI

95. Mheshimiwa Spika, Programu ya Mipango na Utawala wa Kazi za Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi dhumuni lake kubwa ni kutoa huduma za kiofisi kwa ufanisi kwa ustawi wa sekta za kilimo.

Programu imegawika katika program ndogo tatu nazo ni:

- a) Programu Ndogo ya Mipango na Usimamizi wa Kazi za Wizara
- b) Programu ya Utawala na uendeshaji wa kazi za kilimo maliasili mifugo na uvuvi;
- c) Programu ndogo ya Uratibu wa Afisi Kuu Pemba.

96. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu ya Mipango na Utawala inaombewa jumla ya **TZS 17.26 bilioni** (TZS 6.10 bilioni ni mshahara, TZS 1.20 matumizi mengineyo, TZS 380.0 milioni ni kwa miradi ya maendeleo kutoka SMZ na TZS 9.63 bilioni kutoka kwa Washirika wa maendeleo).

Programu Ndogo ya Mipango na Usimamizi wa Kazi za Wizara

97. Mheshimiwa Spika, Programu Ndogo ya Mipango Sera na Utafiti ina lengo la kuratibu kazi za mipango sera na utafiti kwa maendeleo ya sekta za kilimo, maliasili,

mifugo na uvuvi. Programu ndogo hii itatekelezwa na Idara ya Mipango, Sera na Utafiti.

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Mipango, Sera na Utafiti 2018/2019

98. Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2018/2019, Programu inalenga kutekeleza shabaha zifuatazo:

- a) Kuimarisha ukusanyaji wa takwimu za mazao ya kilimo, mifugo, uvuvi na maliasili;
- b) Kufanya tafiti tatu (2 Pemba) za kiuchumi na kijamii kuhusu mwenendo wa ushirikia wa vijana katika kilimo Unguja na Pemba;
- c) Kufanya tathmini ya utekelezaji wa Sera na Programu za kupunguza umaskini katika kilimo na kuongeza kipato cha wakulima;
- d) Kufanya ziara za Ufutiliaji na tathmini za kazi za Wizara M&E
- e) Kushiriki katika mikutano sita (6) ya mashirikiano na Wizara za Sekta ya Kilimo T.Bara, kikanda, kimataifa na Kitaifa;
- f) Kufanya mikutano minane (8) ya Kamati ya Utafiti;
- g) Kuendelea na utayarishaji wa Programu ya Maendeleo ya Kilimo Zanzibar Z-ASDP;
- h) Kuendelea kusimamia Programu na Miradi yote iliyo chini ya Wizara

99. Mheshimiwa Spika, programu ndogo ya Mipango inaombewa jumla ya **TZS 10.75 bilioni** (TZS 343.7 milioni mishahara, TZS 400.00 milioni kwa matumizi mengineyo, TZS 380.0 milioni kutoka SMZ kwa ajili ya Miradi ya maendeleo na TZS 9.63 kutoka kwa washirika

wa maendeleo). Aidha, kwa mwaka 2018/19 program itasimamia miradi ya MIVARF, ERPP, ZANRICE, Agri-Connect, Aflatoxin, Climate Smart Agriculture na Mradi wa Matumizi ya Misititu ya Mwambao (**Angalia kiambatisho 15, 16, 17 & 18**)

Programu ya Utawala na uendeshaji wa kazi za kilimo maliasili mifugo na uvuvi

100. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya utawala na mafunzo ina lengo la kuimarisha mazingira bora ya utendaji kazi kwa ufanisi na maendeleo ya sekta za kilimo, misitu, mifugo na uvuvi.

Shabaha Zitakazotolewa na Programu Ndogo ya Utawala na Mafunzo kwa Mwaka 2018/2019

- a) Kutoa maslahi kwa wafanyakazi 1,200 na kuwawekea mazingira mazuri ya kazi;
- b) Kuwajengea uwezo wa kitaaluma Wafanyakazi 67 wanaoendelea na masomo na 35 wapa.
- c) Udhibiti na ufuatiliaji wa mali za Serikali

101. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya utawala na mafunzo, kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019, inaombewa jumla ya **TZS 2.52 bilioni** kwa kazi za kawaida (TZS 1.83 bilioni ni mishahara na TZS 688.00 milioni kwa matumizi mengineyo).

Programu Ndogo ya Uratibu wa Ofisi Kuu Pemba

102. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya uratibu wa Ofisi Kuu Pemba ina lengo la kuratibu maendeleo ya sekta ya kilimo, maliasili, mifugo na uvuvi. Programu ndogo hii

inatoa huduma za utumishi za Wizara; **kuwajengea** uwezo wa kitaaluma watumishi na kuratibu kazi za mipango ya Wizara ya Kilimo Maliasili, Mifugo na Uvuvi.

103. Mheshimiwa Spika, Programu ndogo ya uratibu wa Ofisi Kuu Pemba, kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019, Programu hii inaombewa kutumia **jumla** ya **TZS 3.37 bilioni** (TZS 3.30 bilioni mishahara na TZS 70.00 milioni ni matumizi mengineyo).

MUHTASARI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2017/2018

104. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi inaomba kuidhinishiwa kutumia jumla ya **TZS 62.62 bilioni** kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019 kati ya fedha hizo **TZS 23.23 bilioni** ni kwa ajili ya kazi za kawaida (TZS 14.45 bilioni Mishahara, TZS 5.66 bilioni **matumizi** ya kazi za kawaida na TZS 3.13 bilioni ikiwa ni Ruzuku kwa ajili ya Chuo cha Kilimo Kizimbani, Taasisi ya Utafiti wa Mifugo na Wakala wa Matrikta. Aidha kwa upande wa fedha za maendeleo Wizara imeidhinishiwa jumla ya TZS 39.39 bilioni, kati ya fedha hizo TZS 5.65 bilioni ni kutoka SMZ na TZS 33.73 bilioni ni kutoka kwa washirika wa maendeleo.

SHUKURANI

105. Mheshimiwa Spika, Baada ya uwasilishaji naomba nitumie nafasi hii kuzishukuru nchi na Mashirika ya Kimataifa yaliyoisaidia Wizara katika juhudi za kuendeleza Kilimo, Mifugo, Uvuvi na Hifadhi ya Maliasili **Zetu** zikiwemo nchi za Japan, Ireland, China, India, Israel, Mauritius, Korea ya Kusini, Marekani, Misri, Oman na Uholanzi, kwa kushirikiana na sisi kuendeleza sekta ya Kilimo nchini. Vilevile nayashukuru Mashirika na Taasisi za Kimataifa zifuatazo: Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika, ICRAF, IFAD, UNDP, FAO, JICA, UNICEF, WFP, USAID, KOICA, IITA, IRRI, CFC, AVRDC, AGRA, *Rockefeller Foundation* na *Bill and Melinda Gates Foundation*, GIZ, “WAP”, “WHO”, Shirika la Mionzi la Ulimwengu (IAEA), Indian Ocean Rim, Indian Ocean Tuna Commission (IOTC) na Umoja wa nchi za Ulaya - “EU” Ushirikiano na misaada ya Nchi na Mashirika hayo bado unauhitajika ili tuendeleze sekta ya kilimo nchini. Vilevile, tunazishukuru taasisi za ndani kwa kuendeleza mashirikiano katika kutoa huduma za kilimo, maliasili, Mifugo na Uvuvi zikiwemo ZSTC, TAHA, UWAMWIMA, ZAIDI, COSTECH, Milele Foundation, Kilimo Trust, CARE, Wizara ya Kilimo, Wizara ya Mifugo na Uvuvi T/Bara, CARI, Wizara ya Maliasili na Wizara ya Ushirikiano ya Afrika Mashariki, Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu ya Tanzania, Taasisi ya Sayansi ya Baharini, “*State Oceanic Administration*” (SOA) ya China, Heifer Project Tanzania, Zanchick, “ZAASO”, “ZSPCA” na “WIOMSA”

106. Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukrani za pekee, kwa wakulima, Wafugaji, Wavuvi na Wanakamati za hifadhi za Maliasili zetu kwa kazi kubwa **wanayoifanya** katika uzalishaji wa mazao ya chakula na biashara, mifugo na mazao ya Baharini, pamoja na

mazingira magumu waliyonayo. Aidha, napenda kumshukuru Naibu Waziri wa Kilimo Dk. Makame Ali Ussi pamoja na Katibu Mkuu wa, Manaibu wake wawili wa Wizara ya Kilimo, Afisa Mdhadini WKMMU pamoja na Wakurugenzi wa Idara, Taasisi na Asasi zote za Wizara hii; watumishi wote wa Wizara pasi na kuwasahau wadau wote wa Sekta ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi kwa juhudi, ushirikiano na ushauri uliowezesha kutekelezwa kwa Shabaha za Wizara kwa mwaka 2017/2018 kwa mafanikio makubwa. Ni matarajio yetu kwamba tutaendelea kushirikiana tena katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara na kamati za Ulinzi na Usalama za Wilaya mwaka 2018/2019.

107. Mheshimiwa Spika, Kwa dhati kabisa napenda kuishukuru Wizara ya Fedha na Mipango kwa kuanzisha mfumo mpya wa utoaji wa fedha za utekelezaji wa kazi kwa vipindi vya robo mwaka badala ya utoaji wa fedha kwa kila mwezi, hatua hiyo imechangia kwa kiasi kikubwa utekelezaji wa malengo ya Wizara kwa wakati na ufanisi mkubwa. Vile vile napenda kuwashukuru Wakuu wa Mikoa, Wakuu wa Wilaya, Madiwani, Masheha, Kamati za Maendeleo za Shehia, Kamati za Wakulima, Wafugaji na Wavuvi, Vikosi vya SMZ na vyombo vya habari kwa mashirikiano yao mazuri waliyoyatoa kusaidia utekelezaji wa kazi zetu, Mwisho natoa shukrani kwa Mpiga Chapa Mkuu wa Serikali kwa kufanikisha kuchapishwa kwa hotuba hii ya Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi.

**108. Mheshimiwa Spika na Waheshimiwa Wajumbe
nakushukuruni kwa kunisikiliza na naomba kutoa hoja.**

**MHE. RASHID ALI JUMA (MBM)
WAZIRI, WIZARA YA KILIMO, MALIASILI,
MIFUGO NA UVUVI
ZANZIBAR**